

Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25.02.1970, sp. zn. 1 Tor 27/69, ECLI:CZ:NS:1970:1.TOR.27.1969.1

Číslo: 27/1970

Právní věta: K otázce použití amnestií presidenta republiky z 9. 5. 1955, z 9. 5. 1960, z 9. 5. 1965, z 9. 5. 1968 a z 27. 5. 1969 u účastníků na trestném činu opuštění republiky podle § 109 tr. zák. č. 140/1961 Sb., event. obdobném trestném činu podle zákonů dříve platných.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 25.02.1970

Spisová značka: 1 Tor 27/69

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Amnestie, Opuštění republiky

Předpisy: 140/1961 Sb. § 109

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 27/1970 sb. rozh.

K otázce použití amnestií presidenta republiky z 9. 5. 1955, z 9. 5. 1960, z 9. 5. 1965, z 9. 5. 1968 a z 27. 5. 1969 u účastníků na trestném činu opuštění republiky podle § 109 tr. zák. č. 140/1961 Sb., event. obdobném trestném činu podle zákonů dříve platných.

(Usnesení Nejvyššího soudu z 25. 2. 1970, [1 Tor 27/69](#).)

Zvláštní senát Nejvyššího soudu zrušil ke stížnosti prokurátora usnesení zvláštního senátu krajského soudu v Praze ze dne 27. 5. 1969 sp. zn. 15 Tr 369/68 a přikázal mu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením byl podle § 15 odst. 1 písm. a), e) zák. č. 82/1968 Sb. zrušen rozsudek krajského soudu v Praze z 15. 11. 1955 sp. zn. 2 T 39/55 a rozsudek Nejvyššího soudu ze 16. 12. 1955 sp. zn. 5 To 190/55 ohledně obv. M. F. a A. S. v celém rozsahu, ohledně obv. V. E. a A. K. pokud byli uznáni vinnými trestným činem pomoci k velezradě podle § 7 odst. 2, § 78 odst. 1 písm. c) odst. 2 písm. a) tr. zák. z r. 1950 a ve výroku o trestu ohledně poslůz dvou uvedených obviněných (s přihlédnutím k § 284 odst. 1 tr. ř. a § 46 odst. 1 zák. č. 82/1968 Sb.); zrušena byla dále všechna

rozhodnutí na zrušené rozsudky navazující.

Týmž usnesením pak zvláštní senát trestní stíhání všech obviněných pro čin kvalifikovaný obžalobou jako pomoc k trestnému činu velezrady podle § 7 odst. 2, § 78 odst. 1 písm. c), odst. 2 písm. a) tr. zák. z r. 1950 a posouzený zvláštním senátem jako pomoc k trestnému činu nedovoleného opuštění republiky podle § 7 odst. 2, § 95 odst. 1 tr. zák. z r. 1950 zastavil podle § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodu § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. vzhledem k čl. I odst. 4 amnestie presidenta republiky ze dne 9. 5. 1960.

Proti tomuto usnesení podal krajský prokurátor včas stížnost; v ní namítá, že napadené usnesení zvláštního senátu je formálně vadné, když podle § 15 odst. 1 zák. č. 82/1968 Sb. je ohledně zrušovací části třeba rozhodnout rozsudkem. Prokurátor Generální prokuratury pak při neveřejném zasedání namítl i věcnou nesprávnost zastavovací části napadeného usnesení, protože podle jeho názoru se použitá amnestie presidenta republiky na účastenství k trestnému činu opuštění republiky nevztahuje.

K námitce prokurátora uplatněné ve stížnosti, že na účastníky na trestném činu opuštění republiky podle § 95 tr. zák. č. 86/1950 Sb. se nevztahuje čl. I odst. 4 amnestie presidenta republiky z 9. 5. 1960, pak Nejvyšší soud uvedl:

Úvahy zvláštního senátu, jež vedly k výroku o zastavení trestního stíhání všech obviněných v napadeném usnesení, nemají opory v zákoně. Zvláštní senát sice nepochybil, když činnost obviněných, žalovanou jako trestný čin velezrady, posoudil po právní stránce jako pomoc k trestnému činu opuštění republiky podle § 7 odst. 2, § 95 odst. 1 tr. zák. z r. 1950. Toto právní posouzení odpovídá učiněným skutkovým zjištěním.

Pochybné je však rozhodnutí zvláštního senátu, pokud trestní stíhání pro tento skutek s ohledem na uvedenou kvalifikaci zastavil podle § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodů § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. s přihlédnutím k čl. I odst. 4 amnestie presidenta republiky z 9. 5. 1960, byť k žalovanému skutku došlo přede dnem rozhodnutí o této amnestii.

Ustanovení čl. I odst. 4 cit. amnestie nařizuje, aby nebylo zaváděno a bylo-li zavedeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání pro trestný čin opuštění republiky spáchaný přede dnem tohoto rozhodnutí proti osobám, které pod vlivem nepřátelské propagandy bez povolení opustily území republiky. Toto ustanovení amnestie z 9. 5. 1960 může být použito jen za splnění všech uvedených podmínek.

Zvláštní senát především přehlédl, že použití čl. I odst. 4 cit. amnestie je vázáno na osoby a nikoli na trestné činy, kteréžto dikce používá aboliční ustanovení čl. V téže amnestie, jež se týká jiných trestných činů než opuštění republiky, pokud jsou vyjmenovány v čl. II a III. Z toho je zřejmé, že čl. I odst. 4 cit. amnestie lze vztáhnout pouze na přímé pachatele a to současně za splnění další podmínky, že pachatel opustil bez povolení území republiky pod vlivem nepřátelské propagandy. Ustanovení čl. I odst. 4 amnestie presidenta republiky z 9. 5. 1960 nelze proto použít zásadně na formy účastenství na trestném činu opuštění republiky, a to ani tehdy, opustil-li přímý pachatel bez povolení území republiky pod vlivem nepřátelské propagandy.

Při zkoumání, zda na formy účastenství k trestnému činu opuštění republiky se vztahuje aboliční ustanovení některé z jiných amnestií presidenta republiky, je třeba vycházet z těchto úvah:

Podle čl. IX odst. 1 amnestie presidenta republiky z 9. 5. 1965 je nepřipustné stíhání proti osobám, které přede dnem tohoto rozhodnutí bez povolení opustily území republiky, popřípadě bez povolení zůstaly v cizině a tím se dopustily trestného činu opuštění republiky podle § 109 tr. zák. nebo obdobného trestného činu podle zákonů dříve platných, jestliže se dobrovolně vrátily, anebo se do 31. 12. 1965 dobrovolně vrátí do ČSR.

I tato amnestie váže použití cit. aboličního ustanovení na osoby, nikoli na trestné činy; nadto další podmínkou tohoto článku je dobrovolný návrat na území republiky, k němuž buď došlo nebo k němu dojde ve stanoveném termínu. Nepřichází tudíž v úvahu použití cit. aboličního ustanovení ani u pokusu k trestnému činu opuštění republiky, neboť se vztahuje pouze na osoby, které se trestného činu opuštění republiky dopustily tím, že opustily bez povolení území republiky nebo že zůstaly bez povolení v cizině; v takovém případě (pokusu k trestnému činu opuštění republiky) se však nevylučuje použití agraciačních ustanovení v čl. I a v čl. III téže amnestie. Podobně je tomu i u forem účastenství na trestném činu opuštění republiky.

Podmínky dobrovolného návratu a motivaci nedovoleného opuštění republiky vyžaduje i aboliční ustanovení čl. VII odst. 2 amnestie presidenta republiky z 9. 5. 1955; při její aplikaci je třeba vycházet proto ze stejných úvah, jak jsou rozvedeny k amnestiím z 9. 5. 1960 a z 9. 5. 1965.

Odchylně stanoví podmínky zániku trestnosti trestného opuštění republiky amnestie presidenta republiky z 9. 5. 1968. V ní aboliční ustanovení (čl. 9) není již vázáno na osoby, ale na trestné činy uvedené mj. v čl. 1 (agraciační ustanovení); podle těchto článků (1, 9) v souhrnu je nepřípustné další stíhání za trestný čin opuštění republiky podle § 109 odst. 1, 2 tr. zák., jakož i za obdobný trestný čin podle zákona dříve platného, pokud trestný čin byl spáchán po 1. 1. 1956 a za trestný čin nadřování k nim. Podle tohoto aboličního ustanovení cit. amnestie je nepřípustné další stíhání nejen trestného činu opuštění republiky a jeho pokusu, ale všech forem účastenství na tomto trestném činu; navíc není přípustné ani trestní stíhání pro nadřování k takovému trestnému činu, jež je uvedeno jako samostatná skutková podstata v § 166 tr. zák. Ovšem jedinou podmínkou pro použití tohoto aboličního ustanovení cit. amnestie je, že takový čin byl spáchán v údobí od

1. 1. 1956 do 9. 5. 1968. Trestná činnost obviněných v dané věci, posouzená jako pomoc k trestnému činu opuštění republiky, byla spáchána nejpozději v r. 1955, tedy mimo časový úsek touto amnestií vymezený.

Je třeba se dále zabývat amnestií presidenta republiky z 27. 5. 1969, která obsahuje rovněž aboliční ustanovení ohledně trestního činu opuštění republiky; podle čl. III této amnestie nelze zahájit a bylo-li zahájeno, je třeba zastavit trestní stíhání pro trestné činy uvedené v čl. I odst. 1 této amnestie spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí. Podle něho se promíjejí tresty nebo jejich zbytky (agraciace) uložené za trestný čin opuštění republiky podle § 109 odst. 1, 2 tr. zák., který byl spáchán v době od 9. 5. 1968 a za trestný čin spáchaný v téže době, jehož podstatou je jednání, které má povahu trestné součinnosti k trestnému činu opuštění republiky.

Podle této amnestie nastává zánik trestnosti činu u trestných činů opuštění republiky podle § 109 odst. 1, 2 tr. zák. a všech forem účastenství na takovém trestném činu. Jiných podmínek čl. III této amnestie nezná. Tento článek sice neurčuje samostatně počátek doby, v níž nastává zánik trestnosti uvedených trestných činů; ten je třeba odvozovat od čl. I odst. 1. Proto nelze dovozovat, že počátek doby pro použití abolice není stanoven a že tato působí i na časový úsek před 9. 5. 1968. V té souvislosti nelze přehlédnout, že tato amnestie právě stanoveným počátkem doby působnosti (čl. I odst. 1) navazuje bezprostředně na amnestii presidenta republiky z 9. 5. 1968; dalším argumentem je i to, že čl. III amnestie z 27. 5. 1969 odkazuje pouze na trestný čin opuštění republiky podle § 109 odst. 1, 2 tr. zák. (rozh. z r. 1961) a nerozšiřuje jej i na trestné činy obdobné podle zákona dříve platného, jak činí amnestie z 9. 5. 1968 (čl. 1). Čl. III amnestie presidenta republiky z 27. 5. 1969 lze proto použít na trestné činy opuštění republiky podle § 109 odst. 1, 2 tr. zák. a všechny formy trestné součinnosti k němu, pokud byly spáchany po 9. 5. 1968.

Vzhledem k tomu, že v projednávané věci byla činnost obviněných právně posouzena jako pomoc k trestnému činu opuštění republiky podle § 7 odst. 2, § 95 odst. 1 tr. zák. z r. 1950, tedy jako forma účastenství, je třeba zabývat se otázkou, zda, případně do jaké míry se promítá skutečnost, že trestní

zákon z r. 1961 nepřevzal ustanovení § 7 odst. 3 tr. zák. z r. 1950. Posouzení této skutečnosti je důležité z hlediska ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. (z r. 1961) vzhledem k tomu, že aboliční ustanovení amnestie presidenta republiky z 9. 5. 1955 a z 9. 5. 1960 byla vydána za platnosti trest. zákona z r. 1950 a akcesoritu účastenství nepředpokládala.

Přitom zvláštní senát Nejvyššího soudu vycházel z těchto úvah: akcesorita účastenství podle trestního zákona z r. 1961 nesahá tak daleko, aby též míra trestní odpovědnosti účastníka byla závislá na míře trestní odpovědnosti pachatele. Naopak trestní zákon zdůrazňuje zásadu individuálního posuzování jednotlivých osob na něm zúčastněných a jeho materiální pojetí i u jednotlivých forem účastenství. Z těchto hledisek může být v konkrétním případě účastenství stejně nebezpečné pro společnost jako jednání pachatele přímého, v některých případech i nebezpečnější. Trestnost účastníka se proto zásadně posuzuje podle ustanovení o trestnosti pachatele; vyjadřuje to ustanovení § 10 odst. 2 tr. zák., z něhož - a z jeho vztahu k ustanovení § 7 tr. zák. o přípravě k trestnému činu - vyplývá, že předpokládá dokonání trestného činu účastníkem a nadto, aby přímý pachatel trestný čin dokonal nebo se o dokonání aspoň pokusil. Proto zánik trestnosti pachatele, jehož jednou z forem je i udělení milosti presidenta republiky, nemění účastenství na přípravu.